

OMAISHOIDON TUEN TOIMINTA JA TULKINTAOHJEET POLVIJÄRVEN KUNNASSA

1. Omaishoidon tuen tarkoitus ja sisältö
Omaishoidon tuki on omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) mukaista sosiaalipalvelua, jonka järjestämis- ja valvontavelvollisuus on kunnalla.

Omaishoitoa koskevan lain tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteuttamista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja tukea omaishoitajan työtä.

Omaishoidon tuelle tarkoitetaan laissa kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä hoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista.

Omaishoitolain 3 §:n sisältää omaishoidon tuen yleiset myöntämisedellytykset. Laissa on määritelty hoitopalkkion vähimmäismäärä kuten myös hoitopalkkion suuruus tilanteissa, joissa omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana lyhyesti estynyt tekemään omaa tai toisen työtä.

Omaishoidon tuen järjestämisestä vastaa se kunta, joka sosiaalihuoltolain (719/1982) kolme luvun mukaan on velvollinen järjestämään hoidettavalle sosiaalipalveluja. (Laki omaishoidontuesta 937/2005 11 §).

Omaishoidon yhtenäisten käytäntöjen pohjana kunnissa käytetään Sosiaali- ja terveysministeriön opasta OMAISHOIDON TUKI Opas kuntien päättäjille (2006).

2. Omaishoidon tuen myöntäminen
Omaishoitolain 3 § sisältää omaishoidon tuen yleiset myöntämisedellytykset. Omaishoidon tuen myöntämisen lähtökohtana on, että henkilö tarvitsee hoitoa tai muuta huolenpitoa, jotta hän voisi selviytyä omassa kodissaan.

Ennen omaishoidon tuen myöntämistä kuntatyöntekijä tekee arvion omaishoidettavan sekä hoitajan terveydestä ja toimintakyvystä, sekä arkea tukevien palveluiden tarpeesta. Arviointi pyritään tekemään kuukauden sisällä hakemuksen saapumisesta. Tämän jälkeen, mikäli tukeen oikeuttavat kriteerit täyttyvät, omaishoidon tuki myönnetään arviointia seuraavan kuukauden alusta.

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu, jonka myöntäminen perustuu kunnan harkintaan. Talousarviossa ja suunnitelmassa määritellään vuosittain kuinka paljon kunta osoittaa voimavaroja omaishoidon tuen palkkioihin, palveluihin sekä omaishoitajien tukemiseen kunnassa. Kunnan on kuitenkin varattava rahat talousarvioon kunnassa esiintyvää tarvetta vastaavasti. Esim. omaishoidon tukeen varatut rahat ovat jo sidottu aiemmillä päätöksillä, eikä lisämäärärahaa ole omaishoidon tukeen saatavissa kesken talousarviovuoden. Työntekijä joutuu tekemään asiakkaalle kielteisen päätöksen, vaikka omaishoidon tuen kriteerit täyttyvät. Seuraavan vuoden talousarviota laadittaessa tämä omaishoidon tuen todellinen tarve tulisi huomioida ja lisätä määrärahoja tarvetta vastaavasti.

Hoitajan tulee olla hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö, jonka terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia.

- Hoitajaksi soveltuu henkilö, jonka hoidettava on hoitajakseen hyväksynyt ja joka oman ikänsä, kuntonsa ja elämäntilanteensa puolesta soveltuu

tehtäväänsä ja on kykenevä ottamaan vastuuta omaishoidettavan hoidon järjestelyistä ja hoidosta.

- Hoitajan edellytyksiä selviytyä omaishoidon tehtävästä arvioidaan tapauskohtaisesti, haastattelemalla omaishoitajaa.
- Arviointia tehtäessä huomioidaan hoidettavan hoidon vaativuus ja sitovuus.
- Arviointia tehtäessä otetaan huomioon hoitajan fyysinen ja psyykinen terveydentila, mahdolliset sairaudet ja niiden vaatima hoito, toimintakyky ja voimavarat, kuten kyky suoriutua päivittäisistä toiminnoista, sosiaalinen verkosto ja sen kautta tuleva tuki.

Omaishoidon perusteluissa (HE 131/2005) todetaan seuraavaa: Jos omaishoitajalla on dementoiva sairaus, mielenterveyden ongelma, päihteiden väärinkäyttöä tai hoitajan ikä tai muun terveydellinen tila selvästi rajoittaa häntä toimimasta omaishoitajana, vaikka rinnalle arvioidaisiin riittävä määrä hoidettavalle tulevia palveluja ja tukea, tulisi omaishoidon tuen myöntämistä välttää.

Hoitaja ei ole työsopimuslain (55/2991) mukaisessa työsuhteessa kuntaan eikä hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Hoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelain (549/2003). Omaishoitaja on tapaturmavakuutuslain 57 §:n 1 momentin mukaisen vakuutuksen piirissä.

3. Omaishoidon kokonaisuuden suunnittelu
Omaishoidon myöntämisestä päättäminen perustuu aina hoidettavan ja hoitajan monipuoliseen toimintakykyyn ja voimavarojen arviointiin. Hoidon ja huolenpidon tarve selvitetään kotikäynnillä. Kotikäynnillä arvioidaan omaishoidettavan ja -hoitajan sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve ja -kokonaisuus. Kotikäynnille vartaan riittävästi aikaa ja tarvittaessa tavataan omaishoitajaa ja -hoidettavaa erikseen. Arviota tehtäessä huomioidaan myös muut vaihtoehtoiset ja täydentävät tavat järjestää asiakkaan tarvitseman palvelut. Palvelutarpeen arviointi suoritetaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön moniammatillisena yhteistyönä ja tarvittaessa käytetään arvioinnissa apuna toimintakykymittareita.
4. Omaishoidon tuen kolme osaa
Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka sisältää omaishoitajan antaman hoidon ja huolenpidon sekä sitä täydentävät palvelut, jotka määritellään hoidettavan hoito- ja palvelusuunnitelmassa.

Hoitajalle maksettavan hoitopalkkion suuruus määräytyy porrastettuna hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Hoidon ja huolenpidon tarve selvitetään kaikissa tapauksissa yksilöllisesti. Hoitopalkkioiden määriä tarkistetaan kalenterivuositain kertoimella, joka vuosittain vahvistetaan työeläkelain (395/1961) 7 b §:n soveltamista varten.

Hoitopalkkio

Polvijärven kunta maksaa omaishoidon tukea neljässä eri hoitoisuusryhmässä / maksuluokassa. Pienin palkkio on 347,41 (336,41) euroa ja suurin 694,83 (672,81) euroa. Erityismaksuluokka 1000 euroa.

Hoidettavat sijoitetaan hoitoisuusryhmiin / maksuluokkiin seuraavien kriteerien mukaisesti:

Maksuluokka I - hoitopalkkio 347,41 (336,41) euroa/kk

Henkilö, joka tarvitsee paljon hoitoa ja huolenpitoa sekä apua, valvontaa ja /tai ohjausta henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa. Hoitaja on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Omaishoito korvaa päivittäistä kotihoidon palvelua tai valvottua palveluasumista. (Rava - indeksi on pääsääntöisesti 2,00 - 2,99).

Maksuluokka II - hoitopalkkio 463,20 (448,53) euroa/kk

Henkilö, joka tarvitsee jatkuvaa hoitoa ja huolenpitoa sekä jatkuvaa apua, valvontaa ja / tai ohjausta useissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa. Avuntarvetta esiintyy myös yöaikaan. Hoidettavan voi jättää kotiin yksin päivittäin korkeintaan 1-2 tunniksi. Hoitotyö on sitovaa ja fyysisesti ja / tai psyykkisesti raskasta. Omaishoito korvaa päivittäistä tehostettua palveluasumista. (Rava -indeksi on pääsääntöisesti 2,7 - 3,49).

Maksuluokka III - hoitopalkkio 694,83 (672,81) euroa/kk

Henkilö, joka tarvitsee jatkuvaa ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa, jatkuvaa apua, valvontaa ja / tai ohjausta kaikissa henkilökohtaisissa päivittäisissä toiminnoissa. Hoitotyö on erittäin sitovaa ja fyysisesti ja / tai psyykkisesti erittäin raskasta. Hoitotyö edellyttää omaishoitajalta ympärivuorokautista työpanosta. Hoito korvaa tehostetun palveluasumisen tai laitoshoidon. (Rava -indeksi on pääsääntöisesti yli 3,50).

Omaishoitajan raskaan siirtymävaiheen aikana (omaishoitolain 58 §)

Hoitopalkkio on myös 694,83 (672,81) euroa hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana edellyttäen, että omaishoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemästä työtä tai päätoimista opiskelua. (Rava -indeksi on pääsääntöisesti yli 3,50).

Erityismaksuluokka

Erityismaksuluokan tukea maksetaan tilanteissa, joissa kotihoitojärjestelyillä vapautuu laitospaikka ja hoitopalkkio on hoitajan pääasiallinen tulo. Hoidettava tarvitsee runsaasti jatkuvaa ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa.

Hoidon sitovuudesta ja vaativuudesta riippumatta hoitopalkkio voidaan hoitajan esittämän erityisen syyn perusteella sopia vähimmäismäärää pienemmäksi. Tällainen syy voi olla esim. hoitopalkkion vaikutus johonkin sosiaalietuuteen.

Omaishoidon keskeytys

Mikäli hoito- ja palvelusuunnitelmassa on sovittu hoidettavan säännöllisestä ympärivuorokautisesta hoidosta muualla kuin kotona osana hoidon kokonaisuutta, omaishoidon tukea alennetaan seuraavasti.

Hoidon jaksotus	Palkkion alennus
3 viikkoa kotona, 1 viikkoa muualla	25 %
2 viikkoa kotona, 2 viikkoa muualla	50 %

Jos omaishoito keskeytyy äkillisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua. Omaishoitosopimuksessa tulee sopia hoitopalkkion maksamisesta tilanteessa, jossa hoito keskeytyy hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä.

Palkkion maksaminen hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä, hoitopalkkio maksetaan hoidon keskeytyksen jälkeen viideltä (5) päivältä.

Vapaan järjestäminen

Hoitajalle järjestettävän vapaan tavoitteena on tukea omaishoitajaa jaksamaan ja sitä kautta varmistaa hoidon laatu. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jona aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Lakisääteinen vapaa ei vähennä hoitopalkkion määrää. Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi. Lakisääteisen vapaan aikana hoidettavalle annettavista palveluista peritään asiakasmaksuasetuksen mukainen maksu (10,60 _ vuonna 2010). Omaishoitajan on mahdollista säästää lakisääteisiä

vapaapäiviä ja pitää vapaata pitemmän jakson kerrallaan. Ansaitut lakisääteiset vapaapäivät tulee kuitenkin pitää viimeistään vuoden loppuun mennessä.

5. **Hoito- ja palvelusuunnitelma**

Laki omaishoidontuesta 7 § edellyttää, että asiakkaalle laaditaan hoito- ja palvelusuunnitelma. Suunnitelma on laadittava mahdollisuuksien mukaan yhteisymmärryksessä asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa taikka asiakkaan ja hänen omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa. Suunnitelman tekoon otetaan mukaan myös muut omaishoidettavan hoitoon osallistuvat tahot. Suunnitelman avulla varmistetaan omaishoidon toteutuminen siten, että omaishoito yhdessä muiden sosiaali- ja terveyspalveluiden kanssa turvaa hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävät palvelut.

Hoito- ja palvelusuunnitelma tarkistetaan vuosittain ja aina, kun hoidon tarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu oleellisia muutoksia.

6. Omaishoitosopimus

Kunnan ja hoitajan välillä laaditaan omaishoidosta sopimus, jonka liitteenä on hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaiseksi. Kunta voi irtisanoa omaishoitajasopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan kuukauden kuluttua. Jos sopimus vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi. Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi, kuten pitkäaikaisen laitoshoidon alkaminen.

7. Palveluista perittävät maksut

Omaishoitajan antamasta hoidosta ei peritä hoidettavalta asiakasmaksua.

Kunnallisista palveluista peritään maksut sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain ja asetuksen sekä sosiaali- ja terveyslautakunnan vahvistamien taksojen mukaisesti. Palveluista perittävä maksu voidaan alentaa tai poistaa asiakasmaksulain 11 §:n nojalla.